

بسم الله الرحمن الرحيم

پیش نویس طرح الگویی برای مسجد دانش بنیان و خانواده مدار

اولین طرح پیشنهادی اجتماعی شاخه پژوهشی گروه طلبگی تا اجتهاد

ضرورت طرح:

الحمد لله انقلاب اسلامی زمینه ای برای تحقق بیش از پیش احکام و دستورات الهی در این مملکت وسیع پیش آورده است ولی متأسفانه از ابتدای انقلاب تا کنون به دلیل وجود نگاه های غرب گرا و بعضاً حداقلی در بسیاری از مسئولین هنوز با یک عیار تمدنی و حداکثری به الگوسازی برای حرکت جامعه به سمت آرمان ها پرداخته نشده است. البته شکر خدا بر روی الگوی مسجد طراز و شهر ایرانی اسلامی و الگوی پیشرفت اسلامی بحث های زیادی انجام شده است ولی در مقام عمل هنوز تلاش شایان ذکری دیده نمی شود به گونه ای که حضرت امام خامنه ای حفظه الله نیز مکرراً نگرانی خود را از شیوع بیش از پیش سبک زندگی غربی در جامعه اعلام فرموده اند و از همه نخبگان خواسته اند تا در این زمینه فکر و تلاش عملی ارائه دهند. طرح زیر در همین راستا برای معرفی الگوی مسجد طراز به عنوان رکن اصلی جامعه سازی اسلامی ارائه می گردد. امید که مورد قبول حضرت حق و خلیفه ی ایشان حضرت حجت ارواحنا فداه قرار گیرد ان شاء الله.

ضرورت دانش بنیان بودن مسجد:

حضرت امیر علیه السلام می فرمایند:

لَا خَيْرَ فِي عِبَادَةِ لَيْسَ فِيهَا تَفَكُّرٌ^۱ (الكافی ط - الإسلامية)، ج ۱، ص: ۳۶)

---

^۱ در برخی روایات فقه و تفقه هم به جای تفکر آمده است.

در روایت دیگری نیز آمده است :

انه صلى الله عليه و آله خرج ذات يوم فرأى مجلسين احدهما يدعون الله و يرغبون إليه و الثانى يعلمون الناس فقال صلى الله عليه و آله: اما هؤلاء فيسألون الله تعالى ان شاء اعطاهم و ان شاء منعهم، و اما هؤلاء فيعلمون الناس و انما بعثت معلما، ثم عدل إليهم و جلس معهم. (شرح أصول الكافي (صدرا)، ج ۲، ص: ۹۵)

علم عمق راهبردی عبادت است و بدون علم و دانش عابد به تعبیر روایات مانند حمار طاحونه و الاغ آسیاب خواهد شد. به تعبیر روایات خدای متعال هیچگاه هیچ ولی جاهلی نداشته است (ما اتخذ الله ولیا جاهلا قط) در قرآن کریم هم به رفعت الهی برای اهل ایمان و علم اشاره شده است و انبیاء نیز برای علم همراه تزکیه مبعوث شده اند نه تزکیه ی خالی از علم.

ظاهرگرایان و قشریون همواره از فضای علم فراری بوده اند و برای راحتی کارشان تخته کردن درب محافل علمی را دنبال می کردند یک روز به اسم ظاهریه و سلفیه و روز دیگر به نام صوفیه و اخباریه، یک روز به اسم حرام اعلام کردن فلسفه و کلام و معقول و ریاضیات و روز دیگر به اسم حرام اعلام کردن آموزش پیشرفتهای علمی آمریکا و ژاپن و اروپا و چین.

اما انبیاء و ائمه همواره اولین وظیفه خود را تعلیم و کار علمی می دانسته اند و مساجد آنها همواره دانشگاه علمی بوده است.

ضرورت مسجد محوری در کارهای حکومتی و مهم:

نبی اکرم صلوات الله علیه تمدن سازی خویش را با بنیان نهادن مسجد النبی شروع فرمودند و تقریباً همه ی امور حکومت ایشان از جمله تدریس و تعلیم در مسجد انجام می گرفت. البته متأسفانه بعدها

خلفای غاصب امور را از مجرای خود منحرف نمودند، مثلاً در مورد خلیفه دوم و داستان جداسازی مدارس^۲ از مساجد آمده است:

و أول من بنى المدارس هو نظام الملك الطوسي و قيل: أنه من بدع الخليفة الثاني (روضات الجنات فى أحوال العلماء و السادات، ج ۴، ص: ۱۸۴)

اولین مسجدی که روی زمین بنا نهاده شده است مسجد کوفه بوده است که حضرت آدم علیه السلام آن را بنا نهاده است:

عن المفضل بن عمر، قال: كنت مع أبي عبد الله (عليه السلام) بالكوفة أيام قدم على أبي العباس، فلما انتهينا إلى الكناسة، نظر عن يساره، ثم قال: «يا مفضل، ها هنا صلب عمي زيد (رحمه الله)». ثم مضى حتى أتى طاق الزياتين و هو آخر السراجين، فنزل، فقال لي: «انزل، فإن هذا الموضع كان مسجد الكوفة الأول، الذى خطه آدم، و أنا أكره أن أدخله راكباً». فقلت له: فمن غيره عن خطته فقال: «أما أول ذلك فالطوفان فى زمن نوح، ثم غيره بعد أصحاب كسرى و النعمان بن المنذر، ثم غيره زياد بن أبى سفيان». فقلت له: جعلت فداك، و كانت الكوفة و مسجدها فى زمن نوح؟ فقال: «نعم - يا مفضل - و كان منزل نوح و قومه فى قرية على متن الفرات، مما يلى غربى الكوفة - قال - و كان نوح رجلاً نجاراً، فأرسله الله و انتجبه، و نوح أول من عمل سفينة تجرى على ظهر الماء؛ و إن نوحاً لبث فى قومه ألف سنة إلا خمسين عاماً، يدعوهم إلى الهدى، فيمرون به و يسخرون منه، فلما رأى ذلك منهم دعا عليهم، فقال: رَبِّ لا تَدْرُ عَلَى الأَرْضِ مِنَ الكَافِرِينَ دِيَّاراً إِلَى قولهِ: إِنَّها فَاجِرَةٌ كَفَّاراً. - قال - فأوحى الله إليه: يا نوح، أن اصنع الفلك و أوسعها، و عجل علمها

---

^۲ در روایات شریفه آمده است: عن الحسين بن علي عليه السلام: سمعت أمير المؤمنين عليه السلام يقول: الملوك حكام على الناس و العلم حاكم عليهم، و حسبك من العلم أن تخشى الله، و حسبك من الجهل أن تعجب بعلمك. و در کتاب غررالحکم نیز چنین آمده است: العلماء حكام على الناس و در نهج البلاغه نیز آمده است: العلم حاكم و المال محكوم عليه و در روایت دیگری آمده است: قوة سلطان الحجة اعظم من قوة سلطان القدرة. و همچنین در روایات داریم: العلم سلطان من وجده صال و من لم يجده صيلوا عليه و همچنین داریم: ما من حركة الا و انت فيه محتاج الى معرفة و همچنین داریم: شر العلماء من جالس الأمراء و خير الأمراء من جالس العلماء. داستان جداسازی مدارس و دانشگاه ها به اسم اسکول و آکادمی در اروپا از توطئه هایی بود که یهود با آن حکومت کلیسا را برانداخت و وقتی علم از کلیسا رفت حاکمیت و اقتدار کلیسا نیز از بین رفت. سالهاست نفوذی ها در ممالک اسلامی و از جمله ایران در حال پیگیری همین مسیر درباره تمدن اسلامی هستند و می خواهند علم را از حوزه های علمیه خارج کنند و تا کنون به اسم دبستان ها تعلیمات ابتدایی و به اسم دانشگاه تعلیمات طبیعی و فنی و پزشکی و ... را از حوزه ها گرفته اند و حتی تعلیم طب و طبیعیات را در حوزه ها ممنوع کرده اند... اخیراً حتی علوم اسلامی نیز در حال کوچ کردن به دانشگاه ها هستند و اگر وحدت حوزه و دانشگاه و بازگشت دبستان و دانشگاه به حوزه های علمیه در آینده ای نزدیک رخ ندهد و این فرزندان به زور جدا شده، به دامان مادر و همگی به دامان مسجد بازنگردند خوف آن است که همان بلا و انزوایی که بر سر کلیسا آمد بر سر تمدن اسلامی و حوزه ها نیز آورده شود.

بأعيننا. و حيناً، فعمل نوح سفينته في مسجد الكوفة بيده، يأتي بالخشب من بعد حتى فرغ منها». فقلت له: إن مسجد الكوفة لقديم؟ فقال: «نعم، و هو مصلى الأنبياء، و لقد صلى فيه رسول الله (صلى الله عليه و آله) حيث انطلق به جبرئيل على البراق، فلما انتهى به إلى دار السلام، و هو ظهر الكوفة، و هو يريد بيت المقدس، قال له: يا محمد، هذا مسجد أبيك آدم، و مصلى الأنبياء، فانزل فصل فيه. فنزل رسول الله (صلى الله عليه و آله) فصلى، ثم انطلق به إلى بيت المقدس فصلى، ثم إن جبرئيل عرج به إلى السماء». (البرهان في تفسير القرآن، ج ٣، ص: ١٠٩)

و همانگونه که گذشت در همین مسجد کوفه، نوح نبی علیه السلام کشتی خود را ساخته است و در آخر الزمان نیز حکومت مهدوی در همین مسجد مستقر خواهد شد ان شاء الله.

أما مسجد سهله، امام صادق عليه السلام فرموده است: اگر عموم زید (بهنگام خروج) بدان مسجد پناه برده بود و بدرگاه خداوند متعال استغاثه میکرد خداوند تعالی دست کم او را یک سال در پناه خود میگرفت و امان میداد، و آنجا جایگاه حجره ادریس پیامبر علیه السلام بوده است که در آن خیاطی میکرد، و باز محلی است که ابراهیم علیه السلام از آنجا بر عمالقه خروج کرد، و نیز داود از آنجا بر جالوت قیام کرد، و در زیر آن محل سنگ سبز رنگی است که صورت هر پیامبری که خداوند عزّ و جلّ آفریده بر آن نقش بسته است، و از زیر آن مسجد طینت یا گل اولیه هر پیامبری را برداشته اند، و این مسجد جای آن سوار است، از آن حضرت پرسیدند: آن سوار کیست؟ فرمود: خضر علیه السلام. (من لا يحضره الفقيه / ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر، ج ١، ص: ٣٥٠ و ٣٥١)

از اصبح بن نباته روایت شده که گفت: روزی از روزها که ما در مسجد کوفه گرد امیر المؤمنین صلوات الله علیه جمع شده بودیم آن حضرت فرمود: ای مردم کوفه همانا خداوند عزّ و جلّ شما را عطائی فرموده که آن را به هیچ کس دیگر محبت و ارزانی نفرموده است. از نظر فضیلت جایگاه نمازتان مسجد کوفه که خانه حضرت آدم و خانه حضرت نوح و خانه حضرت ادریس و نمازگاه حضرت ابراهیم خلیل و نمازگاه برادرش حضرت خضر علیهم السلام و نمازگاه خود من است و همانا این مسجد شما یکی از چهار مسجدی است که خداوند عزّ و جلّ آن را برای اهل اینجا برگزیده است، و گوئی هم اکنون آن را مینگرم که در روز قیامت با دو جامه سفید شبیه به شخص محرم آن را آورده اند که برای اهل خود و برای کسی که در آنجا نماز گزارده است شفاعت میکند و شفاعتش مورد قبول قرار گرفته و ردّ نخواهد شد و روزها و شبها نمیگذرد تا آنکه حجر الأسود را در آنجا نصب کنند، و البته زمانی چنین خواهد شد که اینجا نمازگاه مهدی از فرزندان من گردد و محلّ نماز هر مؤمنی باشد و هیچ مؤمنی بر روی زمین نباشد مگر آنکه (متوجه) اینجا باشد یا دلش مشتاق اینجا باشد، پس این مسجد را ترک نکنید و آن را غریب نگذارید و با نماز خواندن در اینجا به خداوند عزّ و جلّ تقرب جوئید و روی به خداوند آورده و از او حاجات خود را طلب کنید که برآورده شود، اگر مردم میدانستند چه برکتی در این مسجد است هر آینه از گوشه و کنار عالم روی بدان می آوردند اگر چه

خود را بسینه بر روی برف بکشاند. (من لا يحضره الفقيه / ترجمه غفاری، علی اکبر و محمد جواد و بلاغی، صدر،

ج ۱، ص: ۳۴۹ و ۳۵۰)

پیامبر اکرم صلوات الله علیه در مسجد از مردم بیعت می گرفتند:

فَبَايَعَهُنَّ - وَاسْتَعْفَرَ لِهِنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ فَأِنْتَهَا نَزَلَتْ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَعَدَ فِي الْمَسْجِدِ يُبَايِعُ الرَّجَالَ إِلَى صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ (تفسير القمي، ج ۲، ص: ۳۶۴)

در عهد نبی اکرم صلوات الله علیه مسجد مامن و ملجا مساکین نیز بوده است:

عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: أَنَّ الْمَسَاكِينَ كَانُوا يَبْتَئُونَ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. فَأَفْطَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَعَ الْمَسَاكِينَ الَّذِينَ فِي الْمَسْجِدِ ذَاتَ لَيْلَةٍ عِنْدَ الْمَنْبَرِ فِي بُرْمَةٍ، فَأَكَلَ مِنْهَا ثَلَاثُونَ رَجُلًا ثُمَّ رَدَّتْ إِلَى أَزْوَاجِهِ شَبَعَهُنَّ (قرب الإسناد ط - الحديثة)، متن، ص: ۱۴۸)

حضرت حتی گاهی بعد از نماز صبح نیز در مسجد خطبه ارائه می فرمودند:

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ص يَوْمًا بَعْدَ أَنْ يَصَلِيَ [صَلَّى] الْفَجْرَ فِي الْمَسْجِدِ وَ عَلَيْهِ قَمِيصَةٌ سَوْدَاءُ فَأَمَرَ فِيهِ وَ نَهَى وَ وَعَظَ فِيهِ وَ ذَكَرَ ثُمَّ قَالَ يَا فَاطِمَةُ اعْلَمِي فَإِنِّي نَأَى أَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَ سَمِعَ النَّاسُ صَوْتَهُ وَ تَسَارَوْا بِرُؤْيَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَ سَمِعَهُمْ نِسَاءُهُ مِنْ وَرَاءِ الْجُدْرِ فَهِنَّ يَمْشِطْنَ (بصائر الدرجات في فضائل آل محمد صلى الله عليهم، ج ۱، ص: ۳۰۴)

بعد از آنکه خلیفه دوم به سیره نبی اکرم صلوات الله علیه پشت نمود و به دلایل واهی به رسوب اموال غنائم و صدقات و زکوات در اتاقی به نام بیت المال پرداخت و مال را که به منزله ی خون در جامعه است لخته نمود حضرت امیر علیه السلام در عصر خلافت خود دوباره سنت نبی اکرم صلوات الله علیه را در توزیع فوری اموال در مسجد زنده فرمود:

الأصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ: كُنَّا وَقُوفًا عَلَى رَأْسِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْكُوفَةِ وَهُوَ يُعْطِي الْعَطَاءَ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ جَاءَتْهُ
امْرَأَةٌ فَقَالَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أُعْطِيتَ الْعَطَاءَ جَمِيعَ الْأَحْيَاءِ إِلَّا هَذَا الْحَيَّ مِنْ مَرَادٍ لَمْ تُعْطِهِمْ شَيْئًا فَقَالَ لَهَا...
(بصائر الدرجات في فضائل آل محمد صلى الله عليهم، ج ١، ص: ٣٥٨)

حضرت امير عليه السلام نیز در حجره ی حضرت نوح علیه السلام در جوار مسجد کوفه ساکن بودند
و عموماً در مسجد کوفه به تعلیم و قضاوت و آماده سازی مردم برای جهاد مشغول بودند:

عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَالِسًا عَلَى دَكَّةِ الْقَضَاءِ فَنَهَضَ إِلَيْهِ رَجُلٌ يُقَالُ
لَهُ صَفْوَانُ بْنُ الْأَكْحَلِ وَقَالَ لَهُ أَنَا رَجُلٌ مِنْ شِيعَتِكَ وَعَلَى ذُنُوبٍ فَأُرِيدُ أَنْ تُطَهِّرَنِي مِنْهَا فِي الدُّنْيَا لِأَصِلَ إِلَى الْآخِرَةِ وَ
مَا عَلَيَّ ذَنْبٌ... فَقَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا عَمَّارُ اجْمَعْ أَلْفَ حَزْمَةٍ قَصَبٍ لِنُضْرِمِهِ غَدَاةً غَدًا بِالنَّارِ ثُمَّ قَالَ لِلرَّجُلِ انْهَضْ وَ
أَوْصِ بِمَا لَكَ وَبِمَا عَلَيْكَ قَالَ فَنَهَضَ الرَّجُلُ وَأَوْصَى بِمَا لَهُ وَبِمَا عَلَيْهِ وَقَسَمَ أَمْوَالَهُ بَيْنَ أَوْلَادِهِ وَأَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ
حَقَّهُ ثُمَّ أَتَى بَابَ حِجْرَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فِي بَيْتِ نُوْحٍ ع شَرَقِيٍّ جَامِعِ الْكُوفَةِ فَلَمَّا صَلَّى أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ
يَا عَمَّارُ نَادِ بِالْكُوفَةِ اخْرُجُوا وَانظُرُوا حُكْمَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ... (الفضائل لابن شاذان القمي، ص: ٧٤)

عَنْ سَيِّدِنَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ لَمَّا كَانَ يَفْرُغُ مِنَ الْجِهَادِ يَتَفَرَّغُ لِتَعْلِيمِ النَّاسِ وَالْقَضَاءِ بَيْنَهُمْ، فَإِذَا يَفْرُغُ مِنْ ذَلِكَ
اشْتَغَلَ فِي حَائِطٍ لَهُ يَعْمَلُ فِيهِ بِيَدِهِ وَهُوَ مَعَ ذَلِكَ ذَاكِرٌ لِلَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ. (عدة الداعي: ص ١٠١، إرشاد القلوب: ص ٢١٨،
بحار الأنوار: ج ١٠٣ ص ١٦ ح ٧٠)

حتی تجهیز برای جنگ نیز در مساجد انجام می شده است:

عَنْ جَابِرِ الْجَعْفِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ، قَالَ: «بَيْنَمَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ
يَجْهَزُ إِلَى مَعَاوِيَةَ، وَيَحْرُضُ النَّاسَ عَلَى قِتَالِهِ إِذْ اخْتَصَمَ إِلَيْهِ رَجُلَانِ (الثاقب في المناقب، ابن حمزه طوسی رحمه الله،
ص: ٢٤٢)

ضرورت حضور حداکثری مومنین در مساجد:

عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «الْمُؤْمِنُ فِي الْمَسْجِدِ كَالسَّمَكِ فِي الْمَاءِ وَ الْمُنَافِقُ فِي الْمَسْجِدِ كَالطَّيْرِ فِي الْقَفْصِ»
مدارك العروة (للإشتهازي)، ج ١٤، ص ١١٣)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْإِتِّكَاءُ فِي الْمَسْجِدِ رَهْبَانِيَّةٌ الْعَرَبُ إِنْ الْمُؤْمِنِ مَجْلِسُهُ مَسْجِدُهُ وَصَوْمَعْتُهُ بَيْتُهُ.
وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْإِحْتِبَاءُ^۳ فِي الْمَسْجِدِ حَيْطَانُ الْعَرَبِ (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۲، ص: ۶۶۲)

در گذشته رسم بود بازارها را چسبیده به مساجد می ساختند تا هم کار خرید و فروش برای اهل مسجد آسان شود و به آیه ی (فاذا قضيتم الصلاة فانتشروا في الارض وابتغوا من فضل الله) عمل شود و هم بازارها در پناه مساجد از شر شیطان و شیطنت های مالی در امان باشند و هم محوریت مسجد در امور جامعه محرز شود. و حتی در احادیث آمده است از حجره های بازار کرایه گرفته نشود تا افراد غنی نتوانند با دادن کرایه ی بیشتر، حجره ها را به سمت منافع خود واگیر کنند و همه بتوانند به راحتی به تجارت و کسب و کار بپردازند و نه تنها فضای عمومی و همگانی برای کسب و کار ایجاد شود بلکه جوانان نیز به راحتی بتوانند بدون ضرورت رقابت سنگین با کهنه کارهای بازار، به کسب بپردازند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سُوقُ الْمُسْلِمِينَ كَمَسْجِدِهِمْ فَمَنْ سَبَقَ إِلَى مَكَانٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ إِلَى اللَّيْلِ قَالَ وَكَانَ لَا يَأْخُذُ عَلَى بِيوتِ السُّوقِ كِرَاءً. (الكافي (ط - الإسلامية)، ج ۲، ص: ۶۶۲)

این روایت شریفه نه تنها به ضرورت ساده سازی فضای کسب و کار برای عموم مردم توسط حکومت اشاره دارد بلکه به لزوم حمایت از فضای معنوی بازار و جلوگیری از مادی شدن فضای آن نیز اشاره

---

^۳ احتباء به معنی آن است که وقتی انسان نشسته است ساق ها را در بغلش جمع کند و دست ها را دور ساق ها حلقه کند. در این حدیث شریف حضرت می فرماید چنین نشستن در مسجد تکیه دادن به دیوار برای عرب است یعنی مسلمان حتی از دیوار و تکیه به آن نیز باید مستغنی و بی نیاز باشد و با در آغش گرفتن پاهای خود در حال نشسته کار تکیه به دیوار را انجام دهد. رسول مکرم اسلام از تکیه دادن به دیوار در مسجد نهی فرمودند تا دور نشینی و خارج از گود نشینی و فرار از در وسط میدان بودن در مسجد باب نشود و کسی ویژه خواری در مسجد ولو در حد تکیه به دیوار نیز نداشته باشد: "فِي الْحَدِيثِ "نَهَى عَنِ الْجُبُوتِ فِي الْمَسَاجِدِ" هِيَ بِالْكَسْرِ وَالضَّم: الْأَسْمُ مِنَ الْإِحْتِبَاءِ الَّذِي هُوَ ضَمُّ السَّاقَيْنِ إِلَى الْبَطْنِ بِالتَّوْبِ أَوْ الْيَدَيْنِ، وَ لَعَلَّ الْعِلَّةَ لِكُونِهَا مَجْلِبَةً لِلنُّوْمِ، فَرُبَّمَا أَفْضَتْ إِلَى نَقْضِ الطَّهَارَةِ، أَوْ لِكُونِهَا جَلْسَةً تَنَافَى تَعْظِيمَ اللَّهِ وَ تَوْقِيرَهُ، كَيْفَ لَا وَ هُوَ جَالِسٌ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَعَالَى. وَ مِنْ الْحَدِيثِ: "الْإِحْتِبَاءُ حَيْطَانُ الْعَرَبِ" وَ كَانَ ذَلِكَ لِأَنَّهُ يَقُومُ مَقَامَ الْإِسْتِنَادِ إِلَى الْجِدْرَانِ. (مجمع البحرين، ج ۱، ص: ۹۴) متأسفانه امروزه حتی صندلی نشینی نیز در حال رسوخ به مساجد است و شیاطین یهود در حال آوردن همان بلایی به سر مسلمانان هستند که در کلیساها بر سر نصاری با صندلی نشینی آوردند.

دارد و اصل جلوگیری از تشکیل غولهای اختاپوسی و بختکی در بازار را هم نشان می دهد که در آیهی شریفه (کی لا یكون دولة بین الاغنیاء منکم) نیز به آن اشاره شده است.

امروزه در بسیاری از شهرهای کشور در میان آثار تاریخی مجموعه های خدماتی اجتماعی در کنار هم با محوریت مسجد دیده می شود. مثلا در اصفهان بازار علی قلی آقا و حمام علی قلی آقا در جوار مسجد علی قلی آقا ساخته شده اند و در یک مجموعه قرار گرفته اند.

مردم به سمتی روی می آورند که نیازهایشان در آنجا برآورده شود، لازم است همان گونه که در قدیم مسجدها با در جوار گرفتن بازار و حمام و امثال آنها نیازهای مردم را پاسخگو بودند امروز هم در جوار مساجد از طریق فروشگاه های سبک زندگی اسلامی، پوشاک و خوراک و منابع علمی و رسانه ای سالم و پاک و طاهر و قویم و متقن به مردم ارائه شود.

ضرورت خانواده مداری مساجد:

بیوت انبیاء و ائمه همواره در حد امکان در جوار مساجد بوده است و در این زمینه بهترین الگو مسجد النبی است که حضرت رسول صلوات الله علیه، بیوت صحابه را دور تا دور مسجد تعیین فرمودند و مداری از بیوت مومنین در حلقه ی همسایگی مسجد ایجاد فرمودند و حتی از خانه های آنها دربهایی به مسجد باز فرمودند. هر چند بعدها به دلیل بی ظرفیتی آنان خود نبی مکرم اسلام این الگو را شکستند و ابواب آنها به جز باب بین بیت مبارک حضرت امیر و حضرت زهرا سلام الله علیهما را سد فرمودند اما اینکه باید مداری از خانه ها و خانواده های مومن در اطراف مسجد باشد در این طرح به عنوان یک الگو مطرح و تثبیت شد.

امروزه نیز باید این الگو احیا شود و مداری از خانواده های ایمانی در اطراف یک مسجد دانش بنیان
قرار داده شود و خدمات اجتماعی برای تامین ضروریات زندگی سالم و ایمانی نیز در جوار همین
مسجد ارائه شود ان شاء الله.

بمنه و توفیقه ۱ دیماه ۱۴۰۰ - مدرسه مبارکه ی معصومیه سلام الله علیها